

BAŤOVSKÁ TOVÁRNÍ MĚSTA V ZAHRANIČÍ

INFORMAČNÍ CENTRUM BAŤA

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Borovo, Jugoslávie

Firma Baťa založila v Jugoslávii v roce 1920 svoji sesterskou firmu a v roce 1931 začala výroba ve vlastní továrně - v městečku Borovo v dnešním Chorvatsku. Zde vzniklo největší firemní tovární město mimo Československo. Na pozemku o velikosti 280 ha bylo do konce baťovského období (1945) vybudováno 19 továrních budov a 147 obytných objektů s 490 byty. Kromě toho bylo v Borovu postaveno 20 veřejných objektů, a mezi nimi společenský a kulturní dům, ambulance, pošta, nádraží, tři základní školy, školka, pekárna, hřiště, bazén nebo kluziště. Na konci třicátých let zde žilo přes 2000 obyvatel.

Best, Nizozemí

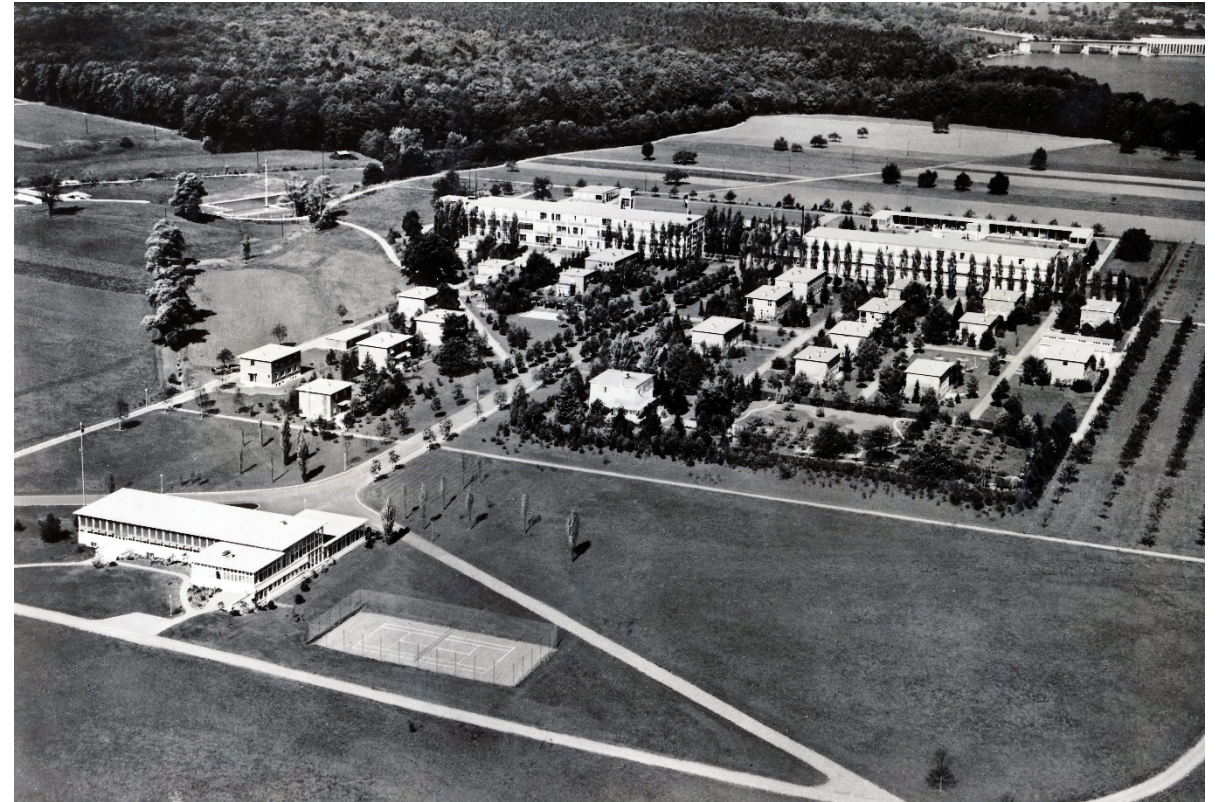
Tomáš Baťa v zemi založil sesterskou společnost v červenci 1921. V roce 1933 firma v obci Best nakoupila pozemek o velikosti 160 ha a ihned začala výstavba továrních a obytných budov. Do roku 1940 bylo v Bestu vybudováno 14 továrních budov, 64 obytných domků a 4 internáty. V továrním městě byly také postaveny sportovní hřiště, škola a školka. Po druhé světové válce firma na své náklady postavila most a vybudovala vodní kanál. V roce 1978 firma prodala obci Best přes 120 ha pozemků s obytnými a společenskými budovami a ve vlastnictví si ponechala jenom rozlehlý tovární areál, kde podniká dodnes.

Möhlin, Švýcarsko

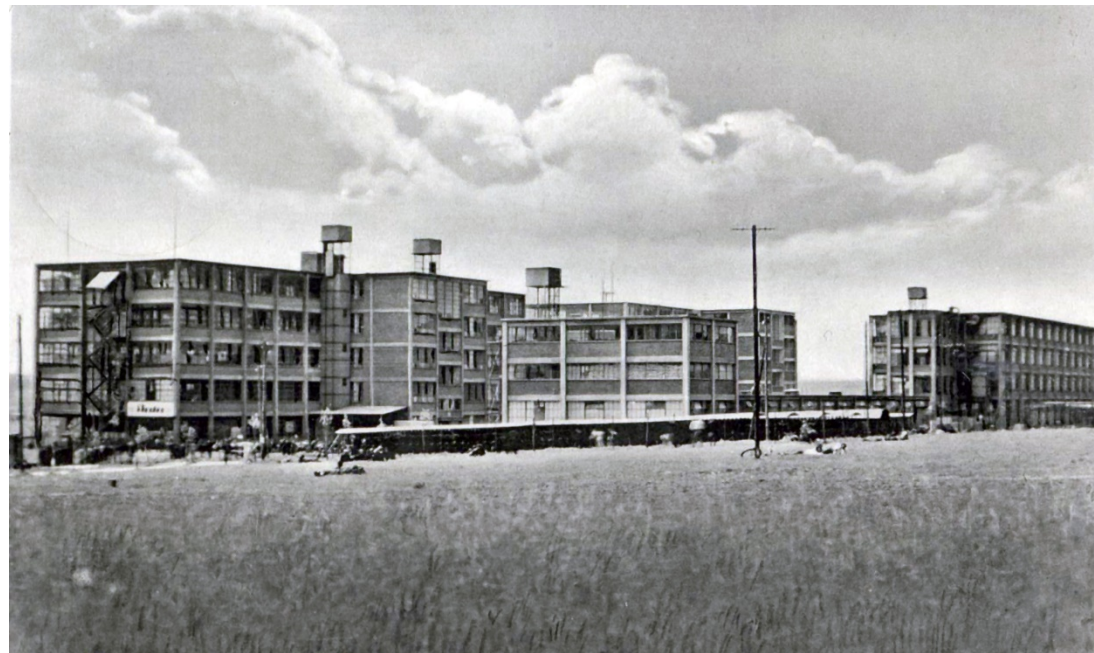
V září 1931 firma Bata Schuh A. G., založená v prosinci 1929, zakoupila 24 ha pozemků v obci Möhlin, kde v dubnu 1932 začala výstavba továrního komplexu. Podle zlínského architektonického vzoru bylo zde do roku 1960 postaveno 7 továrních budov (z toho dvě velké tříetážové), 25 obytných domků – jednodomky, dvojdomky a čtyřdomky, 2 svobodárny a dále Společenský dům, garáže a kotelna. V kolonii žilo asi 250 obyvatel. V roce 1990 společnost Baťa ukončila v Möhlinu výrobu, o dva roky později dvě tříetážové tovární budovy a klubovní dům byly prohlášeny za objekty s památkovou ochranou.

Ottmuth, Německo (dnes Polsko)

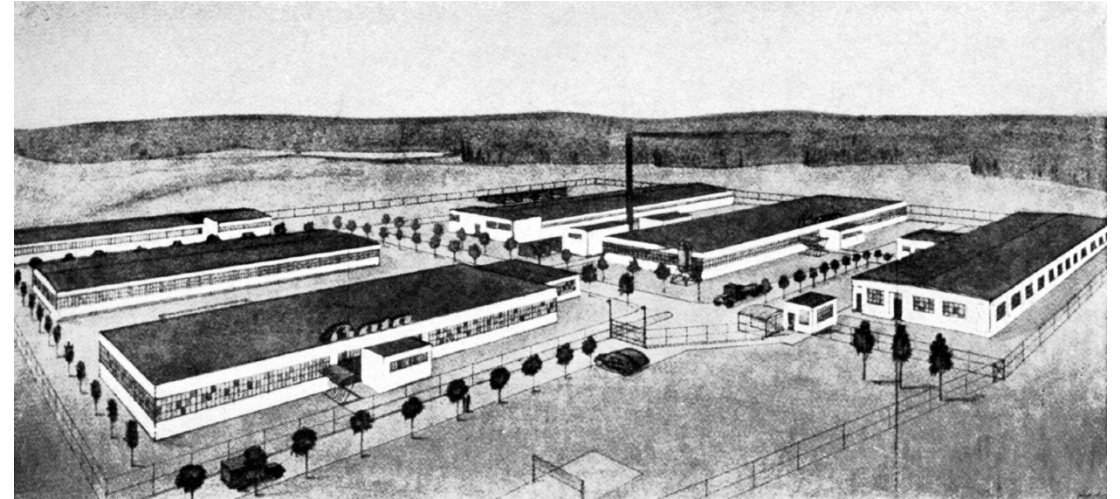
Na konci roku 1930 Tomáš Baťa koupil v tehdy německém Ottmuthu pozemky o velikosti 686 ha. Výstavba továrního a zahradního města započala v září 1931 a během několika let bylo postaveno podle zlínského vzoru deset továrních budov, 30 rodinných domků a sedm penzionů pro svobodné zaměstnance. Kromě toho firma vybudovala sportovní stadion i koupaliště, a také biograf s divadelní scénou.

V továrním městě fungoval také fotbalový klub, závodní orchestr a knihovna. Firma také podporovala výstavbu rodinných domů v Ottmuthu a také budovy školy, kterou z poloviny financovala.

Chelmek, Polsko

V srpnu 1931 Tomáš Baťa zakoupil 986 ha půdy v Chelmku poblíž Osvětimi. Na jaře 1932 začala výroba v první přízemní tovární hale, neboť vládní nařízení Baťovi zakazovalo budovat patrové tovární budovy. Tímto se tovární komplex v Chelmku výrazně odlišoval od ostatních baťovských evropských továren. Toto opatření se však nevztahovalo na ubytovací zařízení, které mohlo být stavěno podle zlínského vzoru. Do roku 1937 tak bylo postaveno osm továrních hal, 14 rodinných domků s 54 byty a čtyři penziony pro svobodné zaměstnance. V baťovském areálu bylo také vybudováno koupaliště, sportovní hřiště, tenisové kurty, mateřská školka a firma podpořila stavbu obecního domu a kostela. V roce 1939 v tovární čtvrti žilo kolem 250 lidí.

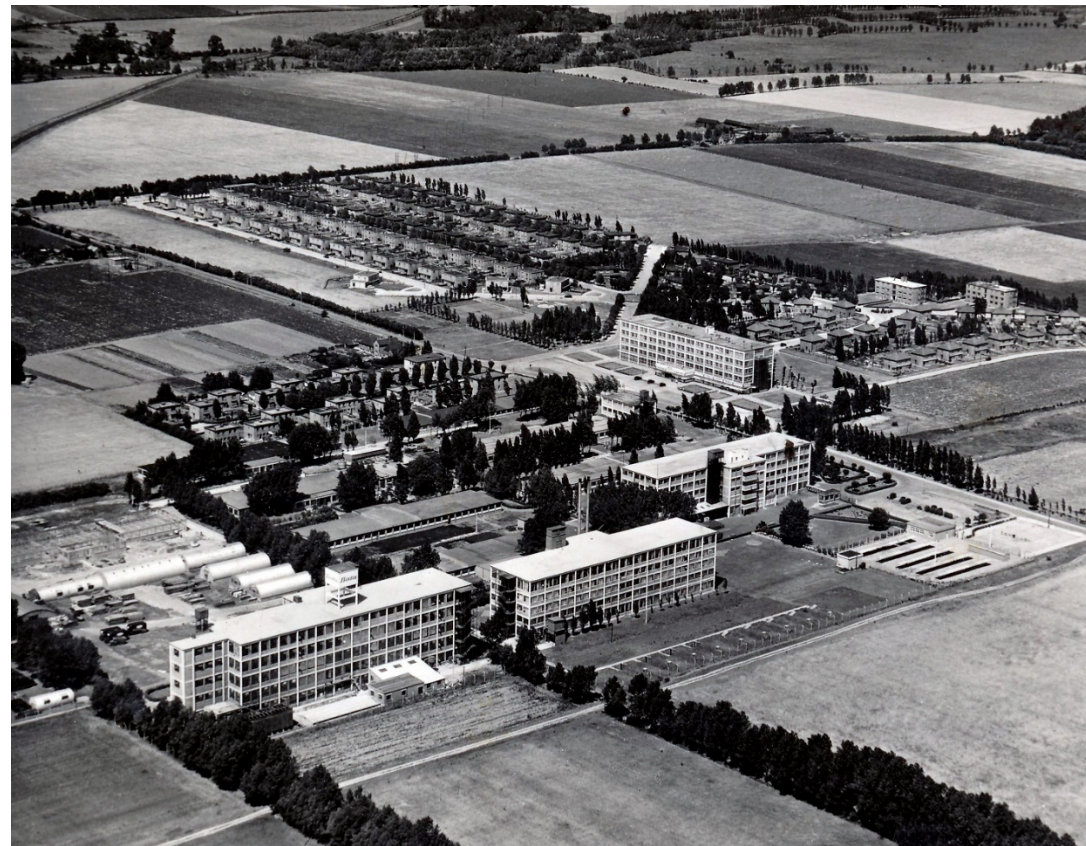
Hellocourt, Francie

Tomáš Baťa zakoupil v říjnu 1931 velkostatek Hellocourt o velikosti 487 ha. Výstavba začala na jaře 1932 a pokračovala až do 70 let. Postupně byly postaveny čtyři standardní budovy zlínského rázu, tři přízemní haly, elektrárna, koželužna, velký centrální sklad a sklad pro chemickou výrobu. V předválečném období bylo v Hellocourtu vybudováno 276 bytů a sedm penzionů, v poválečných letech následovalo dalších 70 domků. V 70 letech pak ještě dvě výškové budovy se 32 byty. Kromě toho firma Baťa v areálu vybudovala také letiště, Společenský dům, školu, školku, koupaliště, venkovní sportovní hřiště, sportovní halu a kostel.

Tilbury, Velká Británie

V lednu 1932 Tomáš Baťa zakoupil 600 akrů pozemků v obci East Tilbury. O rok později se začalo stavět tovární a zahradní město a do začátku druhé světové války zde bylo postaveno pět továrních budov, 95 rodinných domků a dva pensiony. V povalečném období bylo dobudováno ještě 86 domků. V Tilbury obyvatelům sloužil také sportovní stadion, koupaliště, tenisové kurty, základní škola a firemní učňovská škola. Společenský dům byl v roce 1938 rozšířen o kino a po válce byly postaveny některé další tovární objekty – punčochárna, kotelna, oddělení pro zpracování plastů nebo výpočetní středisko.

Batanagar, Indie

Základní kámen pro stavbu továrního města v Batangaru poblíž Kalkaty, byl položen 28. října 1934. Výroba obuvi (kožená, gumová, plátěná) se zahajovala od posledních měsíců roku 1935 a v následujícím roce běžela naplno.

Vedle továrny vyrostly obytné čtvrti pro zaměstnance. Dělníci se mohli ubytovat v domech pro tři nebo šest rodin (trojdomky a šestidomky), vedoucí pracovníci měli k bydlení prostornější dvoupodlažní vilky. Obyvatelům zde sloužilo kino, obchodní dům, společenský klub s knihovnou a čítárnou, zdravotnické středisko, pošta, školy, fotbalové hřiště, sportoviště pro kriket a tenis, a také tu byly zřízeny modlitebny.

Belcamp, USA

Firma Baťa zakoupila rozsáhlé pozemky v americkém Belcampu (Maryland) na podzim roku 1933, ke kterým byly přikoupeny další pozemky a o Vánocích roku 1938 bylo rozhodnuto o stavbě továrního a zahradního města. Výstavba tohoto komplexu podle zlínského vzoru započala na jaře 1939. Postupně bylo v Belcampu postaveno sedm továrních budov, kolem 15 rodinných domků, Společenský dům a sportovní hřiště. V létě 1939 sem přijeli zlíňští instruktoři, v září byla zahájena výroba a koncem roku v továrně po zaučení pracovalo 600 Američanů.

Batawa, Kanada

Společnost Baťa koupila v roce 1939 pozemky v kanadské obci Frankford nedaleko Ottawy. Brzy poté začala výstavba továrního a zahradního města nazvaného Batawa (BATA + OttaWA). Provizorní výroba začala v budově bývalé papírny v září 1939 a potom se přesunula do hlavní pětietážové budovy postavené podle zlínského vzoru. Brzy k ní přibýly další budovy pro obuvnickou a strojírenskou výrobu. V roce 1952 v továrním městě bylo vybudováno kolem 185 rodinných domků a obyvatelům sloužilo divadlo, nákupní čtvrť, dva kostely, škola, sportovní hřiště, pošta a lyžařský svah.

Peñaflor, Chile

V chilském Peñafloru vzdáleném asi 35 kilometrů od Santiaga de Chile zakoupila firma Baťa pozemky na jaře 1939. Výstavba továrního a obytného komplexu začala v červnu 1939 a výroba na přelomu srpna a září. Kromě obuvnických dílen, byla také postavena koželužna a elektrárna. Postupně byly také vybudovány ubytovací kapacity - v první fázi ubytovna pro svobodné, 26 jednodomků a tři dvojdomky, k nimž další přibýly v padesátých letech. Kromě toho firma ještě postavila kino, lékařskou ambulanci, fotbalové hřiště a sportoviště pro basketbal, hokej, tenisové kurty a také bazén.

Limuru, Keňa

Firma Bata zakoupila pozemky v keňském Limuru vzdáleném 35 kilometrů od Nairobi. V roce 1942 byla vystavěna nová továrna a při ní obytná čtvrť pro zaměstnance s cihlovými domky. V pěti továrních budovách se vyráběla kožená a gumová obuv a také oděvy. Počet zaměstnanců stoupal a v roce 1946 dosáhl 1 400 osob. V Limuru v tomto roce sídlila také firemní společnost East African Bata Shoe Co. Ltd. Pro své zaměstnance firma kromě ubytovacích zařízení zřídila také fotbalové a basketbalové hřiště, tenisové kurty i sportovní hřiště pro děti.

